

Klasszikus héber nyelv 4.: Szintaxis

BBN-HEB11-204

Koltai Kornélia, Biró Tamás

2014. október 1.

Zh: névszó- és prepozícióragozás

Forma (morfológia és szintaxis) vs. jelentés (szemantika)

Hogy eljussunk a szavak alakjától a szöveg jelentéséig:

- Adott forma, például

- előjáró nélküli főnév
- constructus-os szerkezet
- perfectumban álló ige

milyen jelentéseket fejezhet ki?

néhány forma

- Adott jelentést, például

- megszólítást
- birtokviszonyt
- jövő idő

milyen formák fejezhetnek ki?

*a lehetséges jelentések
széles spektruma*

Proto-sémi esetrendszer

Nominativus:

az önmagában álló főnév esete

Accusativus:

az igéhez kapcsolódó főnév esete

Genitivus:

a főnévhez kapcsolódó főnév esete

(oblique = acc + gen.)

V.ö. A&Ch. p. 4.

Sing.   *masc.*

Nom   *-u-*

Acc   *-a-*

Gen   *-i-*

Dualis

Nom   *-ā-*

Acc+Gen   *-ay-*

Pluralis

Nom   *-ū*

Acc+Gen   *-ī*

V.ö. pl. az akkád, arab, ugariti nyelvekkel.

Arnold & Choi 2.3-2.5

2.1 Nominativus: az önmagában álló főnév esete

- Alany (*subject*)
- Állítmány névszói része (*predicate nominative*): állítmányi nominativus
- Vocativus
- Nominativusi absolutus (*casus pendens*)

Kiemelt főnév (főnévi szerkezet) vs. *témaismétlő névmás*

(1) *Dávid a király.* (2a) *Dávid, király vagy.* (2b) *Dávid, te vagy a király.* (3) *Dávid, ő a király.*

2.2 Genitivus: a főnévhez kapcsolódó főnév esete

A constructus-os szerkezet kifejezhet:

- Possessive: birtoklás
- Relationship: családi-társadalmi viszony
- Gen. subjectivus: alanyi genitivus
- Gen. objectivus: tárgyi genitivus
- Attributive: jelzői használat (gen. qualitatis)
- Specifikáció: tekintethatározói genitivus
- Cause: okhatározói genitivus
- Purpose: célhatározói genitivus
- Means: eszközhatározói genitivus
- Material: anyagnév
- Measure: mennyiség
- Explicative: „magyarázó” (tulajdonnevek)
- Superlative: felsőfok

(1) Az oroszlán simogatása veszélyes.

(2) Az oroszlán simogatása veszélyes.

(1) שְׁמֵרִי

(2) שְׁמֵרֵנִי

A birtokviszony kifejezése a bibliai héberben

- Constructus-os szerkezet

(B.T. magánvéleménye: a szerepét a szóösszetétellel is vessük össze.)

- לְ (V.ö.: a dativus és a genitivus „közelsége” sok nyelvben, pl. a magyarban.)

הנה ראיתי בן לְישי בית הלחמי (1Sám. 16:18)

„...íme, láttam a bettlehemi Jisáj fiát/a fiát a bettlehemi Jisájnak...”

- Kései Bibliai Héber (LBH): הנה מטתו שְלִי שלמה (Énekek Éneke 3:7)

„Íme Salamon ágya / az ágy, amely Salamoné...”

Klasszikus BH *ašer* + *le...* > LBH *še...* + *le...* > rabbinikus (misnai) héber korban *šel*

2.3 Accusativus: az igéhez kapcsolódó főnév esete

- 2.3.1 Tárgy (object)
  - Iránytárgy (affected)
  - Eredménytárgy (effected)
  - Belső tárgy (internal)
  - (Fakultatív) bővítmény
  - Kettős tárgy
- 2.3.2 Határozói accusativus: hely, idő, mód, állapot, specifikáció, anyag, eredmény

2.4 Adpozíció

- Szemben a constructus-os szerkezettel,
status absolutus (leadword) + status absolutus (apposition)
- egyeznek nemben, számban, határozottságban
- azonos szintaktikai funkció
- azonos referencia a külvilágban
- fordítás: gyakran melléknévvel vagy módosító mellékmondattal

2.4 Appozíció

- 2.4.1 Species: az appozíció a leadword alkategóriája
- 2.4.2 Attributive: az appozíció a leadword minőségjelzője
- 2.4.3 Material: az appozíció a leadword anyagát határozza meg
- 2.4.4 Measure: a leadword szám/mennyiség, amennyi az appozícióból van (cf. genitivus partitivus)
- 2.4.5 Explicative: a leadword az appozíció kategóriáját határozza meg

Utóbbi kettő esetén az appozíció és a leadword sorrendje megfordulhat.

2.5 Adjectives = melléknevek

- 2.5.1   Attributive: jelző
egyezik nemben, számban és határozottságban
- 2.5.2   Predicate: állítmány
egyezik nemben, számban, de nem határozottságban
- 2.5.3   Substantive: főnévi használat
- 2.5.4   Comparative: középfok (*mi-*)
Superlative: felsőfok (*be-*)

Házi feladat

Következő órára: olvasandó + házi feladat

1. Elolvasni: 2.6-2.7 szakaszok.

2. Szabályos igék: az elsőéves tananyag átisméltése.

• **3. A melléknév négy funkciójához 5-5 példát**

gyűjteni (olvasott bibliai szövegekből)

vagy kitalálni (ismert szókinccs felhasználásával),

egy-egy tankönyvi példa mintájára.

(Megj.: 2.5.2 csak négy példát tartalmaz, az egyik példát kétszer használhatja.)

Papíron, a tanszéki titkárságon leadva. Határidő: **hétfő** dél (12:00).

Viszlát jövő szerdán!